

GRUMERAN EDO TRIANO MENDIKATEAREN OKERREKO IZENAZ

Bilbo, 1996-X-11

Mikel Gorrotxategi Nieto,
Onomastika batzordeko idazkaria

Gauza ezaguna da joan den mendearen amaieran Bizkaian burdin meategiak hustutzen hasi zirela. Prozesua ez zen leku guztietan era berdinean gauzatu, eta dudarik gabe gunerik garrantzitsuena Somorrostro harana (egungo Muskiz Abanto-Zierbena, Ortuella eta Trapagaran udalerriak batez ere) eta horren ingurua izan zen. Biztanle kopuruak erabateko aldaketa jasan zuen auzo berriak sortuz eta inguru fisiko erabat itxurraldatuz. Mea iparraldera zegoen lerrokaturik Ibaizabal ibaiaren mendebaldean. Esan bezala, kokagunik aberatsena Somorrostro haranean zegoen. Barakaldoko Errekaortu auzotik Abanto-Zierbenako Gallartaraino, erdian Arboleda, Matamoros eta Triano auzoak zeudelarik. Meategi handienak ere hor zeuden, *La Franco-Belga* (Societe Franco-Belgue des Mines de Somorrostro), *Orconera* (Orconera Iron Ore Co.), *Luchana Mining*, etab. Horren mendebaldean Galdamezko meatokiak zeuden, udal hau eta Somorrostro artean egon arren Galdamezkoak soilik diren mendietan, eta oker, azken urteotan *Montes de Triano* deiturikoak.

Baina izen hau oso berria izateaz gain mendi horien ekialdean, eta urruti (Ibaizabal Inguruko herrietan), baino ez da erabiltzen, mendebaldean Galdamez eta Sopuerta-Garapen ez da izen hori inoiz erabill, eta ez da erabiltzen, *El Alta* edo *El Alta de Galdames* baizik, gauza bera gertatzen da Triano auzoan edo ekialdean mendi hauen magaletan dauden auzo txikietan. *Montes de Triano* izena erabat arrotza eta ezezaguna da. Azpimarratu behar da mendi hauek Galdamezko udalbarrutikoak direla, muga ez dagoelako mendi gailurrean, ohi bezala, Somorrostro aldeko mendi hegalean baizik (Peñas Negras izeneko lekuan, ezaguna museo txiki bat gauzatu dutelako). Horretaz gain Galdamez aldean badira auzo batzuk (*Laia*, *Ledo*, *Akendibar* eta *Urallaga*) nahiz eta bertan oso jende gutxi bizi, honek garrantzia du meategiak agertu arte mendi hartako biztanle bakkarrak Galdamezko baserritar batzuk eta abeltzainak baino ez zirelako, gaur egun berriz inguru guztiko jendeak erabiltzen du, aisiarako batez ere.

Hala ere, mendi hauen izen historiko ez da ez bata ez bestea **Grumeran** baizik eta horrela agertzen da oraindik Bizkaiko Herri Basoen zerrendetan eta Galdamezko artxi-boan mendeetan zehar, azkenengo aldiz 1827an, baina artxi-boa mendearen amaieran erre zutela azpimarratu behar da. *Grumeran* izena aipatu meategiak sortzean galdu zen inguru hartako biztanlekoak % 50 gorako gehiketa jaso baitzuen.

Triano eta *Alta* izenak sortzeko arrazoiak desberdinak izan ziren. *Alta* izena, idazki batzuetan *La Alta*, erraztasunagatik sortu zen izen generikoa toponimo bihurtuz, *Montes*

de Triano izena berriz, jendearen ezagutza faltaz sortu zen. Horrela Somorrostro haranean bizi den jendearentzat erabat ezezagunak ziren (eta dira) mendi horiek, haiekiko loturarik ez baitute, eta aurrean zegoen auzo ezagunaren izena erabiltzen hasi ziren. Joera hau idazle askok ere hartu zuten, burdin-mea hobiak zeuden gunearen izena *Montes de Triano* atzekaldeko mendiari zabalduz.

Hiri edo herrietako biztanleek (kaletarrek) mendiez duten ezagutza faltari gehitu behar diogu biztanle kopuru eta izaeraren aldaketa. Horrelako izen aldaketak hobeto ulertzeko mendi horren gaur egungo izena Ibaizabalen ezker aldean ikustea besterik ez dago, liburuetan izen ofiziala ikasi dutenak alde batera utzita jende gazteak ez du ez *Triano*, ez *Grumeran*, ez *El Alta* izena erabiltzen *La Arboleda* edo *Monte de La Arboleda* baizik, mendi horietara joateko biderik erabilena Trapagarango *La Arboleda* auzoan hasten baita.

Labur esanda mendi horien izen generikoa **Grumeran** izan da, mende honen hasieran *El Alta* edo *La Alta* izenaz erabat ordezkatu zena, eta *Montes de Triano* ezagutza faltaz sortu eta zabaldutako izena baino ez da Gorbeiar *Monte de Murgia* edo *Monte de Zeanuri* Bizkaitik edo Arabatik ikusita, deitzea bezalakoa.